No. 1676

DE TIJD.

NOORD-HOLLANDSCHE COURANT.

Dieu et mon droit.

1852

Deze COURANT verschijnt te AMSTERDAM, Dagelijks, behalve des Zondags. Het abonnement voor 3 maanden is *f* 5,00; voor de buitensteden *f* 6,00; franco door het geheele Rijk.
Brieven, Gelden, enz. FRANCO te adresseren aan het Bureau dezer COURANT.

MAANDAG, 25 OKTOBER.

Advertentien van *Zes* regels en daar beneden worden tegen *f* 1,00 geplaatst; meer dan *Zes* regels tegen 15 cents de regel. — Voor alle advertentien wordt bovendien 35 cents zegelregt betaald. Voor groote letters betaalt men naar de plaatsruimte meer.

AMSTERDAM, 23 Oktober.

De *Nederlander* heeft dezer dagen, voor eene en nog wel met nadruk, opgewarmd een vertelseltje, dat prof. Bosscha, ongetwijfeld door zijne vooroordeelen tegen de Katholijken verblind, ligtgeloovig in zijn *Leven van Willem II* als geschiedkundig feit heeft opgenomen, en waartegen in den *Tijd* reeds vroeger protest is aangeteekend. Volgens dat sprookje zou de Prins van Oranje, later, nu wijlen Willem II, in het kamp van St. Omer kennis hebben bekomen van een zamenzweering der Belgische geestelijkheid, om België aan Frankrijk te leveren. Wij ontvangen daaromtrent een toelichtend schrijven van iemand, die *la verité vraie* omtrent het gebeurde met den Prins van Oranje in het kamp van St. Omer weet, welk schrijven wij hier in zijn geheel laten volgen — al is het dat de geachte schrijver, in zijne billijke verontwaardiging tegen den heer Groen van Prinsterer, zijner pen een zeer vrijen loop heeft gelaten. Hadden wij het te schrijven gehad, wij zouden waarschijnlijk op meer dan eene plaats aan andere uitdrukkingen dan waarvan hij zich bediend heeft, de voorkeur hebben gegeven.

Men schrijft ons dan als volgt:

»Het loyale dagblad de *Nederlander* komt al weder terug op eene verkeerde, ik zal meer zeggen, op eene valsche bewering van den heer Bosscha in zijn werk: *Het leven van Koning Willem* II, betrekkelijk een onderhoud dat de Prins van Oranje, later Willem II, zou gehad hebben met den Franschen Koning Karel X, in het kamp van St. Omer. Dat de heer Groen dien logen weder [illegible] verwondert ons in 't geheel niet; hij [illegible] met zijne denkbeelden, dat [illegible] misschien nog tienmaal zal herhalen. De goede man is van natuur een herkaauwer, en men zou het er haast voor houden dat hij enkel van uijen leeft. Hij acht gewis het tijdstip gunstig om het vuur der tweedragt in den lande aan te stoken; want hij, het hoofd zijnde der anti-revolutionnairen, hitst uit al zijn vermogen tot de eene of andere revolutie aan.

»De patroon van den *Nederlander* heeft de pretentie om over ieder onderwerp en bij elke gelegenheid geestig te zijn. Vandaar ongetwijfeld dat, in der tijd, een korrespondent van de *Indépendance Belge*, die te 's Hage woont, en van wien men meende dat hij op den patroon van dat blad aasde, den patroon de heerlijkst toebereide schotels, die hem goed moesten smaken, warm opdischte. Zoo las men in dat blad de volgende variatien op het bekende naïef-komieke thema van den *Bourgeois gentilhomme*, den eenen dag: *In de jongste zitting der Staten-Generaal is de heer Groen allergeestigst geweest.* Den volgenden dag: *de heer Groen is geweest allergeestigst in de jongste zitting der Staten-Generaal*; en een paar dagen later heette het: *Allergeestigst is geweest in de jongste zitting van de Staten-Generaal de heer Groen.* En zoo vervolgens.

»Dezelfde pretentie op geestigheid verraadt zich dagelijks in de ongelukkige polemiek die hij in zijn dagblad bezigt; hij legt lagen met een innemende tronie, en sluw als *Scapin*, heeft hij ook even als deze, meer dan een kunstgreep tot zijne dienst; hij zuigt kunstmatig venijn uit alles, en zijne goede trouw is ten spreekwoord geworden; somtijds bijt hij met een fijn mondje of geeft met koquetterie vingertikjens met de waaijer, zooals de oude markiezinnen van weleer.

»Hij heeft de voornaamste bladen van het land aangevallen en getergd, zoodat ten laatste het geblaf van dien keffer hun begon te vervelen, en zij hem krachtig den zweep hebben doen voelen in artikels aan zijn adres vol onwederlegbare logika. Wat had de patroon van den loyalen *Nederlander* daartegen in te brengen? Misschien eenige zeer fijne, zeer geestige antwoorden? Dat zij verre. Op huilenden toon kwam hij in zijn blad zeggen: »*Zij beleedigen mij.*" De heer Groen neme het mij niet kwalijk, maar hij speelt zoo doende eene zotte rol voor een geestig man. Wij moeten den heer Groen ook nog toevoegen, dat, zoo hij meent dat kwade trouw en huichelarij in de polemiek schranderheid is, hij zich grootelijks bedriegt; hij kan alleen hen daarmede om den tuin leiden, die hem nog bewonderen.

»Wij hebben met genoegen eenige plaatsen in het werk van den heer Bosscha *Het Leven van Willem II* gelezen. Het bevat heerlijke bladzijden, onder andere die, waarin de Spaansche veldtogten van den Held beschreven worden; zij zijn met warmte en wegslepend geschreven. Later waardeert hij zeer wel de moeijelijke tijdsomstandigheden, waarin de Prins van Oranje zich bevonden heeft; hij doet hem steeds voorkomen als een onderdanig zoon, die het vaderlijk en vorstelijk gezag eerbiedigde, met een woord, hij stelt hem ons voor als een goeden burger en eersten onderdaan des Konings. Als vrienden en aanhangers der koninklijke dynastie zeggen wij den Schrijver daarvoor den meesten dank. Desniettemin, in het welbegrepen belang van den heer Bosscha, en bijaldien hij wil dat zijn werk waarde zal hebben, raden wij hem van zijn boek een herdruk te geven, waaruit hij de ongelooflijke dwalingen en onnaauwkeurigheden, waarvan het wemelt en die het ontsieren, zou moeten verwijderen.

»De zaak is des te onvergefelijker, omdat de heer Bosscha door Hooge Personen met de door hem vervulde taak belast was. Door die eervolle onderscheiding zelve werd hem alle gelegenheid gegeven om uit de zekerste bronnen te putten, hetzij door officieele stukken, hetzij door gesprekken met lieden, die door het standpunt dat zij in het *hoofdkwartier* bekleed hadden, hem de feiten en bijzonderheden op eene autenthieke wijze konden verhalen.

»Als men echter zijn boek nagaat, dan heeft de Schrijver die hulpmiddelen gedeeltelijk verwaarloosd; op meer dan eene plaats heeft hij zich vergenoegd met slechts oude-vrouwen-praatjes mede te deelen, die hoegenaamd geen historiesch karakter hebben. Het gevolg daarvan is dat hij valsche en verminkte feiten heeft opgedischt. Men zal niet verlangen dat wij in een dagbladartikel daar een overzigt van geven; trouwens er zou een boekdeel toe noodig zijn.

»Onder de valsche feiten en oude-vrouwen-praatjes rangschikken wij dat voorgewend geheim gesprek, dat de Prins van Oranje, later Koning Willem II, zou gehouden hebben met Karel X in het kamp van St. Omer, nopens een zoogenaamd door de Bisschoppen beraamd komplot; wij kunnen met volle zekerheid bevestigen, dat de heer Bosscha hierin de echo is van een SCHANDELIJKEN LOGEN.

»Het is wel waar, en dat is een feit, 't welk de heer Bosscha niet mogt ignoreeren zoo hij wel onderrigt was geweest, dat er onder het *liberale* ministerie-Martignac werkelijk sprake was van eene politieke kombinatie, die de vereeniging van België met Frankrijk ten gevolge moest hebben; maar dit plan, dat strijdig was met den wil van Karel X, en vreemd aan de deelneming van alle Bisschoppen der Christenheid, was het gewrocht van het Fransche ministerie alleen, 't welk het beraamde, kweekte en dwazelijk koesterde, totdat het te gelijk met dat ministerie in duigen viel. Ziedaar een feit, dat wereldkundig is en dat de heer Bosscha niet weet, en hetwelk, als wij nog iets van de chronologie verstaan, in het kamp van St. Omer met geen mogelijkheid ter sprake is kunnen komen.

»Dat kamp van St. Omer, waarin de heeren Groen en Bosscha zoo beminnelijk zijn om eene katholijk-kerkelijke zamenzwering te plaatsen, is echter niet ten eenemale van alle konspiratie-episode verschoond gebleven. O neen! daarin zijn wel eenige openingen gedaan — doch de Bisschoppen waren daar geheel buiten. Z. M. Karel X evenzeer; en had daaruit eene vereeniging moeten voortvloeijen, het zou niet die van België met Frankrijk, maar die van Frankrijk met België zijn geweert. Mannen, die een weinig meer dan de heer Bosscha bekend zijn met staatsgeheimen, zullen ons gemakkelijk begrijpen.

»Wat er nu ook zij van die buitensporige plannen, die overigens met het door den heer Bosscha opgedischte sprookje niets gemeens hebben — het gestadig herhalen van dien *canard* doet den heer Groen weinig eer aan. En inderdaad: òf de heer Groen is ter goeder trouw, en *weet niet* wat in het kamp van St. Omer is omgegaan, en dan is de verstandige man tamelijk onkundig; òf de heer Groen *weet* dat het verhaal van den heer Bosscha valsch is, en wij hebben grond om te gelooven dat hij daarvan overtuigd is, en in dat geval toont hij, door het te herhalen, zijne kwade trouw, en legt openlijk zijnen lust om de Katholijken te benadeelen aan den den dag. In beide gevallen strekt het hem tot schande."

Er is nog niets zekers bekend van de ministerkrisis in Belgie. De *Emancipation* ontkent even als het *Journal de Bruxelles*, dat de heer de Theux bij den Koning zou zijn of worden ontboden. Een korrespondent van het *Journal des Débats* houdt het tegendeel staande, en voegt er bij, dat de nieuwe ministers zouden gekozen worden uit de gematigdste leden der katholijke partij. Die korrespondent zegt bepaaldelijk, dat de portefeuille van Binnenl. Zaken aan den heer de Theux, die van Buitenl. Zaken aan Prins Jozef de Chimay, en die van Finantien aan den heer Mercier zou opgedragen worden, doch hij voegt er bij: »De zaak is, naar het schijnt, nog niet zoo ver gevorderd als te Brussel in eenige kringen beweerd wordt."

De dagbladen hebben gemeld dat de heer Rolin bij den Koning is geweest; doch het *Journal de Bruxelles* zegt, dat zijn bezoek geen betrekking heeft op de ministerkrisis, maar dat hij Z. M. alleen is gaan bedanken voor zijne benoeming tot ridder der Leopolds-orde.

Hetzelfde blad ziet te regt veel gevaar in de langdurigheid van de krisis en in de afwezigheid der volksvertegenwoordigers voor de algemeene welvaart. Het vreest ook, wegens de geheimzinnigheid waarmede de zaak behandeld wordt, dat er eene nieuwe intrigue wordt gesmeed.

Men heeft gemeld dat de Koning waarschijnlijk met de vorming van een nieuw kabinet wachten zal tot dat de Kamers vergaderen, ten einde den alsdan gekozen president met de vorming van een ministerie te belasten. En daar het blijkbaar is dat de minderheid, het koste wat het wil, den heer Delfosse op den voorzitters zetel wil heffen, wekt de toestand des lands allezins bezorgheid bij de behoudsgezinde d. i. de nationale partij.

Men schrijft ons uit Utrecht, dd. 22 Oktober:

»Ter aanvulling van het berigt van de inwijding der St. Martini-kerk, achter de Twijestraat alhier, is dienende, dat genoemde kerk niet slechts is vergroot, maar bijna geheel nieuw gebouwd, en het *mag* niet verzwegen worden, GEHEEL UIT EIGENE MIDDELEN van den Z. Eerw. heer B. KUPPENS, pastoor van die gemeente. Slechts een gedeelte der inwendige sieraden is van de vrome mildadigheid eeniger gemeentenaren voortgekomen, maar de geheele kerk, en ook het nieuwe orgel, door den kundigen MAARSCHALKERWEERD vervaardigd, zijn geschenken van den waardigen pastoor. *Eere wien eere toekomt!*

»Deze kleine toelichting moge dus alleen dienen, om met een enkel woord te gewagen van de schoone daad des ijvervollen pastoors, en tevens om den naam te vermelden van den niet genoeg gekenden orgelmaker MAARSCHALKERWEERD, van wien, onder meer anderen, ook een orgel geplaatst is in de kerk van den Hoogw. Heer Aartspriester, waaraan, door bevoegde beoordeelaars, de grootste lof wordt toegebragt."

Wij lezen in de *Limburger*:

»Wij zijn gelukkig te kunnen berigten, dat de Eerw. Paters Jezuiten zich wel hebben willen laten welgevallen hunne eerste apostolische werkzaamheden in deze stad (Maastricht) toe te wijden ten nutte van de Societeit van Weldadigheid onder de bescherming van de H. Maagd Maria. Ten dien einde zal de Eerw. Vader Frentrop aanst. Zondag, den 24, ten 4 ure en Maandag den 25, ten 5 ure 's namiddags in O. L. Vrouwe-kerk prediken."

De belanghebbenden worden herinnerd aan de bepalingen van art. 9 der wet van den 28 Julij 1850 volgens welke het genot der regten, door de naturalisatie verkregen, aanvangt zoodra de wet waarbij zij is verleend, van verbindende kracht is geworden, *de genaturaliseerde aan het bestuur zijner woonplaats de geregistreerde brieven van naturalisatie vertoond*, en de verklaring afgelegd heeft, dat hij de naturalisatie aanneemt en verder, dat de naturalisatie vervalt, indien de aanneming niet heeft plaats gehad *binnen zes maanden*, volgende op den

20 dag na de dagteekening van het *Staatsblad*, waarin de wet is geplaatst.

De minister van Justitie maakt bekend, dat Johannes Andreas Lungen, geboren te Schelsen (Koningrijk Pruissen), wonende te Aarle-Rixtel (provincie Noord-Brabant), nalatig gebleven is om binnen den bij art. 9 der wet van den 28 Julij 1850 gestelden termijn, de hem bij de wet van den 19 Aug. 1851 verleende brieven van naturalisatie te ligten en aan het bestuur zijner woonplaats te vertoonen, onder aflegging der verklaring, dat die naturalisatie dus, krachtens eerstgemelde wet, moet geacht worden te zijn vervallen.

Op nieuw is ter Algemeene Rekenkamer overgebragt voor eene som van *f*54,460 aan ingetrokken muntbilletten van *f*1000, *f*500, *f*100 en *f*10, zoodat thans, met inbegrip der bij vorige aankondiging vermelde som van *f* 16,843,730, voor een bedrag van *f*16,883,190 aan muntbilletten is ingetrokken.

Op de Giethoornsche eendekooijen (Overijssel) worden nu reeds aanzienlijke getallen vorstvogelen gevangen. De vroege overkomst dezer trekvogels verraadt eene aanmerkelijke koude in het Noord-Oosten, en voorspelt eenen digt op handen zijnde winter.

Op de 15 dezer gehoudene vette beestenmarkt te Zwolle waren bijna 300 stuks aangevoerd, waaronder een levendige handel en vele verkoopen plaats vonden.

Onder de magere oudere varkens en biggen, was de handel minder levendig dan vroeger; voor de zware vette varkens werd tot 20 cent de 5 ons ruw betaald.

Op dezelfde markt waren een 20tal schapen aanwezig, welke tamelijk goed verkocht werden.

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

FRANKRIJK.

PARIJS, 21 Oktober. Heden ten 3 ure na een ministerraad op St. Cloud te hebben voorgezeten, heeft de Prins-President de paardenwedren bijgewoond op het veld van Mars. Het weder was uitmuntend.

Er wordt nog steeds, ofschoon flaauw, over het huwelijk van den Prins-President met de Prinses Wasa gesproken. Overigens heerscht er in de staatkundige wereld eene volmaakte stilte.

— Men wil weten, dat de aanstaande Keizer eene civiele lijst van 20 millioen zal verkrijgen. Die van Napoleon was slechts 25 millioen; maar daarentegen zal Lodewijk Napoleon de leden zijner familie doteren, terwijl de keizerlijke familie weleer door den Staat gedoteerd werd. Als vermoedelijke erfgenaam zal de ex-Koning Jerôme jaarlijks 2 millioen ontvangen, in welke som echter zijne traktementen als president van den senaat en van gouverneur van het hôtel der Invalides zullen begrepen zijn. Jerôme en zijn zoon zullen de titels van *Keizerlijke Hoogheden* ontvangen. Algerie zal door een onder-Koning bestuurd worden, welke funktie, zegt men, aan prins Lucien Murat zal worden toevertrouwd.

Met het nieuwe Keizerrijk zou tevens een nieuwe adel tot stand komen. Reeds verzekert men, dat de heeren Fould en Baroche tot graven zouden benoemd worden, de eerste van Roquencourt, de tweede van Meslay (namen van hunne landgoederen). Ook de heeren Drouyn de L'huys, Fortoul en Maupas zouden in den gravenstand worden verheven. De heeren de Morny en de Persigny zouden nagenoeg tot den rang van prins verheven worden, enz.

— Een dagblad verzekert, dat de Prins-President voornemens is om, zoodra de Senaat over het herstel des Keizerrijks zal hebben beslist, de noordelijke departementen te bezoeken. Reeds worden te Amiens toebereidselen voor zijne ontvangst gemaakt.

— Men verwacht dat het nieuwe werk van graaf de Montalembert: *Over de belangen van het Katholicismus in de XIXde eeuw*, Maandag ek. verkrijgbaar zal worden gesteld. De auteur doet zich ook hier weder kennen als een voortreffelijk schrijver en als een diep denker. Zeven der hoofdstukken, waarin het werk is afgedeeld, dragen de vogende titels:

1°. *Het Katholicismus alleen heeft voordeel getrokken van de krisis der hedendaagsche maatschappij.*
2°. *Hoe heeft het Katholicismus overwonnen?*
3°. 1848 en 1852. *Tegenstelling en overeenstemming.*
4°. *Over de vertegenwoordigende regering, en waarom men op haar verstoord is.*
5°. *Over hetgeen men voor de vertegenwoordigende regering in de plaats zou kunnen stellen, en over hetgeen haar voorafgegaan is.*
6°. *Over het vertegenwoordigende stelsel en het oude stelsel, uit een katholijk oogpunt.*
7°. *Slotbemerkingen.*

— De *Moniteur* behelst den staat van de domaniale bosschen, welke krachtens de besluiten van 17 en 27 Maart ll., in 1852 zullen verkocht worden, in plaats van de bosschen der familie Orleans, welke met het domein van den staat vereenigd zijn, vermits men vreesde daarvoor geen koopers te zullen vinden.

— De Eerw. kanunnik Humbert Pillet, onderwijzer der beide zonen des Konings van Sardinië, is den 12 dezer te Guery-sur-Aix overleden.

MADRID, 16 Okt. Gedurende de maand Julij is de opbrengst van de posterijen geweest 2,004,831 realen. Bij een koninklijk besluit is aan alle personen, die bestemd zijn om eenigen invloed uit te oefenen op vraagstukken, de exploitatie van mijnen betreffende, verboden aan dergelijke ondernemingen deel te nemen. Er is overigens geen staatkundig nieuws.

— De gouverneur van Madrid heeft bekend gemaakt, dat de vervaardigers en verspreiders van boeken of prenten, die de zedelijkheid kwetsen, met gestrengheid vervolgd zullen worden.

ENGELAND.

LONDEN, 21 Oct. Het ministerieele avondblad, behelst weder een artikel over de Madiai's. Uit dat artikel blijkt dat die personen in hunne gevangenis met menschelijkheid behandeld worden; dat de Britsche regering als zoodanig niets voor hen kan doen, en geen regt heeft om in een vreemd land tusschen onderdaan en overheid te treden. Het blad bevestigt overigens het berigt dat de bemoeijingen van den Pruissischen gezant ten behoeve dier lieden door den Groothertog afgewezen zijn.

— Het Parlement is heden door den lordkanselier, namens H. M. de Koningin, tot 4 November verdaagd; bij deze formaliteit waren slechts een of twee leden der kamers tegenwoordig.

— Den 25 dezer maand komen de wetten in werking waarbij in de vorige parlements-zitting de zoo lang gewenschte en door het konservative bewind van Lord Derby eindelijk doorgezette hervorming in de regtspleging is tot stand gebragt. Hoewel men zich algemeen in het vooruitzigt op eene spoediger en minder kostbare regtsbedeeling verheugt, verwacht men dat de overgang tot eene schier geheel nieuwe regtspraktijk vrij wat moeite en verwarring zal medebrengen.

— De *Times* berigt dat een plan vastgesteld is voor het bouwen van een fort of kazerne te Pembroke tot huisvesting van drie- tot vier duizend man troepen ter beveiliging van de werf met het arsenaal aldaar, welke thans tot de grootste inrigtingen der rijksmarine behoort. Intusschen vordert men snel met het bouwen der forten ter beveiliging der haven van Pembroke.

— Den 21 dezer heeft het Nederlandsch eskader den 10 [illegible] het anker geworpen, de vesting met een saluut van 21 schoten begroetende. Den volgenden dag stapte de Nederlandsche vlootvoogd Bouricius, onder een saluut van 17 schoten aan land, om aan den Engelschen bevelhebber der vesting een bezoek te brengen, door wien hij met zijne officieren tot een gastmaal genoodigd werd. Den 13 stak het eskader weder in zee, en werd den volgenden dag, op de hoogte van Tarifa westwaarts naar Cadix koers zettende. door de Britsche poststoomboot ontmoet.

DUITSCHLAND.

KEULEN, 22 Okt. Men schrijft uit Frankfort, dat de Bondsvergadering ll. Woensdag eene korte zitting hield, waarin de verkoop der beide Duitsche oorlogsstoombooten *Ernst August* en *Groot-Hertog van Oldenbury*, aan Oostenrijk, werd goedgekeurd.

BERLIJN, 21 Okt. De Bethmann-Hollwegsche partij heeft het programma harer kies-vereeniging gepubliceerd. Zij wil hoofdzakelijk de bezworen konstitutie in stand houden, en haar slechts langs konstitutioneelen weg verbeteren, waar zulks werkelijk blijkt noodig te zijn; het krachtig Koningschap, voor Pruissen onmisbaar, aanhoudend door gelijktijdige verzekering van de vrijheid en het gezag en voortdurende opwekking van het nationaal gevoel; de eer en zelfstandigheid van Pruissen, en de magt van het Hohenzollernsche Huis hooger stellen dan de belangen van enkele standen en de gunst van vreemde magt, die zich voor bondgenooten uitgeven. Vervolgens: de grondwet, de wetgeving en de ontwikkeling van Pruissen en der trouwgebleven verbondsstaten moeten niet afhankelijk zijn van de besluiten eener Bondsvergadering, waarin de stem van Oostenrijk den boventoon voert. Pruissen moet van de mogelijkheid verzekerd zijn, van zijne roeping voor zich en Duitschland te beantwoorden. Pruissen moet als Europesche groote mogendheid gehandhaafd worden, om daartoe in staat te zijn.

WEENEN, 20 Okt. De gevolmagtigden ter tol-konferentie zijn gedeeltelijk reeds aangekomen.

— Men wil, dat de Keizer de door de overstroomingen afgebroken reis door Kroatië en Slavonië in het voorjaar zal hervatten, en dan ook Dalmatië zal bezoeken.

BELGIE.

BRUSSEL, 22 Okt. De belastingen hebben in dit rijk gedurende de negen eerste maanden van het loopende jaar opgebragt fr. 59,153,250 tegen fr. 61,724,438.03 in 1851 en fr. 59,078,394.92 in 1850 op gelijk tijdstip.

STADSNIEUWS.

BURGERLIJKE STAND.

AMSTERDAM, 23 Oktober.

BEVALLEN (21 Okt.): M. J. Jansma van der Ploeg, geb. Snoek, Z. - J. C. A. van Dijk, geb. Mönnich, D.

OVERLEDEN (19 Okt.): M. J. A. Uhlenbeck, geb. Lette. - J. A. Schutte, wed. J. W. Rietmeijer.

PRIJS-COURANT DER EFFECTEN.

	pCt.	22 OKT. 4½ u. gebl.	23 OKT.	4 u.	gebl.
NEDERL., Werkel. Sch. à	2½	63¼	63⅛	63 7/16	
Dito Dito	3	75⅝	75 13/16		
Dito Dito	4	94⅞	94 15/16	95	
Dito Obligatien O. I.	4	94½			
Amortis. Syndic.	3½				
Handel-Maatschappij	4½				
Aand. Rijn-Spoorweg.					
Aand. Holl. St. M. [illegible]		83			
Obligatien					
BELGIE, Obligatien 1844					
Cert. bij de Belg. Bank.	2½				
Dito bij Rotsch. en Volksv.		51 13/16	52		
FRANKRIJK, Obligatien	3	75⅝	75⅝		
SPANJE, Nieuwe	1	25⅜	25¼	25 7/16	25¼
Dito	3				
Dito Binnenl. à 6/m.		46 3/16	46⅛	46 3/16	46 3/16
Coup. Bewijzen.		3⅝	3⅜		
Amortisable Schuld		6 7/16	6 7/16		
PORTUGAL te Londen	5	41⅝			
Dito Dito	4	38⅓	38¼		
RUSL. bij *Hope* 1798 en 1816	5	107⅝	107¼	107½	
Dito Dito 1828 en 1829					
Cert. bij d°. 1831 en 1833		96 13/16			
Dito	4½				
Dito bij *Hope*	4	91			
Dito bij *Stieglitz en C°.*		90¾			
Dito bij id. 5de Serie	4				
Cert. te Hamburg	5				
Inschrijving in Assignat.	6				
Cert. van dito			71⅛		
POLEN, Certifikaten	4	85	85		
Dito Aand. à fl. 500					
Dito met Lot. » 300					
AMERIKA, Bank-Actiën		4 3/16			
PRUISSEN, Aand. met Lot. R. 50 *f*					
OOSTENRIJK, Metalliek	5	77½	77¼		
Dito 1847	2½	40¼			
Dito 1851	2½	39 13/16	39 11/16	39¾	
Dito 1849	5	90 7/16			
Weens. Bank bij *Goll en C°.*					
Dito	4	69			
Aand. met Loting fl. 500					
Nieuwe dito » 250					
NAPELS, Cert. *Lam. en Bouwer*	5				
BRAZILIE te Londen 1824	5				
Dito Leening 1843	5	99⅞			
Dito £ 200					
PERU	5½				
MEXICO Nieuwe	3	25 3/16	25 1/16		
VENEZUELA à £ 100	3½				
GRENADA à £ 100	2				
Dito Uitgestelde		11⅝			
ECUADOR à £ 100		4⅝	4 1/16	4⅝	

Binnenl. fondsen waren heden bij weinig affaire iets williger, van vreemde effekten valt niets bijzonders te vermelden, daar handel en variatie in dezelve van weinig beteekenis waren; alleenlijk zijn 3 pCt. Fransche op de hoogere afkomende koers van Parijs circa ½ pCt. gerezen.

Koers van het Geld: Beleening 2½ pCt., Prolongatie 2½ pCt. Diskonto 2 pCt.

Wisselkoers.

Parijs	2/m. *f*	56¼	Livorno	2/m. *f*	38¾
„	zigt „	56⅝	Napels	„ „	81½
Bordeaux	2/m. „	55¾ a	Petersburg	„ „	1,86
„	½/m. „	56[illegible]	Weenen	[illegible]	30
Madrid	3/m. „	244	Augsburg	[illegible]	[illegible]
Cadix	„ „	241	Frankfort	„ „	99
Seville	„ „	240	Hamburg	2/m. „	35 3/16
Bilbao	„ „	241	„	zigt „	35 [illegible]
Lissabon	„ „	41¼	Londen	2/m. „	11,87½
Porto	[illegible]	41[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Genua	2/m. [illegible]	46[illegible]	Rotterdam	„	⅛

BUITENLANDSCHE BEURZEN.

ANTWERPEN, 22 Okt. Belg. leen. 2½ pc. 55⅛; 1840, 5 pc. 100⅞; 1848, 100⅞; 1852, —; Spanje 1 pc. 25 3/16; Binnenl. 3 pc. 46½; Rom. Leening 1885 —.

PARIJS, 21 Okt. Fransche 3 pc. 81,40; id. 4 pc. —,—; 4½ pc. 106,65, Schatk. 3,50; Bank-Actien 2905,—; Belg. 1840, 5 pc. 103½; 1842, 5 pc. —; 4½ pc. —; 2½ pc. —; Rusland 4½ pc. —; Napels 5 pc. 105,—; Spanje, Buitenl. 3 pc. 51¼; Binnenl. 3 pc. 46¼; Holl. 2½ pc. —; Piemont 1834 1030,—; 1849, —,—; 1851, —,—; Haïti —,—; Rom. Leening 1850, 99¼.

MADRID, 16 Okt. Spanje 3 pc. 47⅞; Ardoins 1 pc. 26 11/16; Uitg. Schuld 6 9/16; Comité-Bewijzen 2½.

LONDEN, 21 Okt. Cons. kont. 100⅛ a 100¼; op tijd 100⅛ a 100¼; Braz. 101 a 103; 1829/39 101 a 103; Den. 3 pc. 82 a 84; 5 pc. 105 a 106; Ecuad. 4⅞ a 5; Gren. 21½ a 22; Uitgest. 11 a 11½; Mexiko — a —; Nieuwe 24¾ a 24⅞; Peru 4½ pc. 102 a 103; Uitgest. 61½ a 62½; Rusl. 1822 5 pc. 118 a 119; (N.) 4½ pc. 104½ a 105; Portugal 5 pc. — a —; 4 pc. 38⅛ a 38¾; 3 pc. — a —; Spanje 1 pc. 25⅝ a 25¾; 3 pc. 51⅛ a 51⅜; Coup. cert. 3 9/16 a 3 11/16; Passive 6 7/16 a 6 9/16; Holl. 2½ pc. 64¾ a 65¼; id. 4 pc. 96¼ a 96¾; Venez. 41 a 42; Uitg. 16 a 16½.

WEENEN, 20 Okt. Met. 4½ pc. 84⅝; 5 pc. 94¾; Bank-Actien 1340.

BERLIJN, 21 Okt. Schuldbr. 3½ pc. 93¾; Loten —; Rusl. Stiegl. 4 pc. 97½; Pools. 4 pc. 90½; Loten fl. 200 22; id fl. 300 155; id. fl. 500 92; Amsterdam zigt 143⅛p, id. 2/m. 142⅛g.

HAMBURG, 21 Okt. Rusl. Eng. Leen. 112½; Stiegl. 4 pc. 91; Spanje 1 pc. 24½; Binnenl. 3 pc. 43⅜.

FRANKFORT, 21 Okt. Met. 5 pc. 81⅝; 4 pc. 65; 2½ pc. 42½; Bank-Actien 1390; Darmst. Loten fl. 50 90½; id. fl. 25 31⅝; Badensche Loten fl. 50, 65⅜; id fl. 35, 38⅛; Nassausche 28¾; Holl. 2½ pc. 63½; Werk. Sch. 4 pc. 95½; Sijndic. 3½ pc. 94½.

HANDELSBERIGTEN.

AMSTERDAM, 23 Oktober.

OVERZIGT DER WEEK.

KOFFIJ. De verbeterde stemming in dit artikel, heeft zich nog verder uitgebreid, met vrij belangrijke omzettingen, zoowel op spekulatie als voor Export en terwijl de kooplust, in het begin der week zich hoofdzakelijk bepaalde tot de geringe en ordinaire *Java* soorten onder en tot 26 cs. kan men nu ook voor de goed ordinair [illegible] ½ a 1 cs. avans bedingen. Men noteert: *Java*, Veiling A Nº 8 27½ cs., Nº 9 29 cs., Nº 10 27½ cs., Nº 12 26½ cs, Nº 14 27 cs, Nº 33, 34 en 35 26 cs., Nº 37 en 39 25½ a 26 cs. — *Brazil*. De lading van 2826 balen ex *Lootse* is vrij koulant geplaatst van 22½ tot 23½ voor klein ordinair ros tot fijn ordinair kleurig.

THEE. De geringe soorten blijven steeds gedrukt, terwijl de betere gezocht en tot hoogere prijzen te plaatsen zijn.

TABAK. Van de onlangs aangevoerde *Maryland* zijn verscheidene partijen ter markt gesteld, waarvan 180 vaten grootendeels voor uitvoer tot verhoogde prijzen verkocht zijn. — *Sigaren Tabak*. In de tweede hand met zeer veel vraag en beperkte keuzen. — Tegen 3 Nov. in veiling; 329 pakken *Portoriko*, 159 ceroenen *Domingo*, 90 ceroenen *Giron*, 55 ceroenen *Cuba* en 10 ceroenen *Embalema*.

KATOEN. De belangrijke omzettingen welke successivelijk op de markt te Liverpool tot verhoogde prijzen plaats vonden, bleven alhier niet zonder invloed, zoodat sedert onze laatste opgaaf, uit de eerste en tweede hand, ruim 1100 pakken *Noord-Amerikaansch* tot klimmende prijzen werden afgedaan. De voorraad is hierdoor schier uitgeput en het is te wenschen, dat zulks de aandacht van Importeurs tot zich zal trekken, dewijl nieuwe toevoeren zeker een' koulante verkoop tot prijzen aan de Engelsche markten gelijk staande, zouden aantreffen. — *Surinaamsch* is in mooije kwaliteit mede begeerd, daarentegen wordt ordinair vergeefs aangeboden.

SUIKER. *Ruwe* blijft willig gestemd; de voorraad in de eerste hand is echter zoodanig verminderd, dat de omzettingen in *Java* zich bepaald hebben, tot enkele kavelingen met *f* 1 avans op de laatste veilingsprijzen. — *Surinaamsch* mede voor uitvoer gevraagd en behalve eenige klusjes uit de hand, zijn er nog 54 vaten van *f* 24 tot *f* 26½ en 144 zakken van [illegible] kisten en 147 [illegible] betaald met *f* 14 tot *f* 21½. — De Nederlandsche Handelmaatschappij heeft tegen 18 November alhier in veiling aangekondigd: 7334 kranjangs *Java*, met voorbehoud om deze kleine hoeveelheid met nog 3000 stuks bij tijdige aankomst te kunnen vermeerderen. — *Geraffineerd* voor *Uitvoer*. Ook hiervoor blijft de vraag aanhouden; men betaalde voor een partijtje T & C Melis om te bakken *f* 28; N S R Melis Nº 2 heeft *f* 32 vrij aan boord opgebragt; voor *Crushed* N S R *superfine* is *f* 32½ besteed, voor het gene in November geleverd kan worden; voor B & H Nº 1 en B K Nº 4 is per December *f* 29½ en *f* 30½ te vergeefsch geboden. — In *Kandij* is niets van eenig belang omgegaan met vaste prijzen. — In *Konsumtie* hebben de prijzen sedert onze laatste noteering geene verandering ondervonden.

SPECERIJEN. Zonder handel; tot veilings-prijs blijft te koopen. Men noteert: *Noten* Nº 1. 186 cs., Nº 2. 160 cs. Nº 3. 115 cs., Nº 4 77 cs.; *Foelie* C & D 190 cs.; *Nagelen* Nº 1 en 2. 41 cs., Nº 3. 40 cs.

FRUITEN. *Krenten* bij gebrek aan voorraad met weinig omgang. De notering is nieuw *Cephalonia* *f* 31 a 32, jarige *f* 22 a 27, nieuwe *Patras* *f* 27, jarige *f* 15 a 18. Nieuw *Smirna Rozijn* sterk gevraagd voor Exportatie *f* 13 a 13½ besteed; nieuw *Samos* *f* 8.

RIJST. Voor de dagelijksche konsumptie goed gevraagd; van *Arracan* is deze week eene lading in loco a *f* 6½ afgedaan. De notering is ongep. *Java* *f* 7 a ½, gepeld *f* 8½ a ½; gepelde *Tafel Rijst* *f* 10½ a 11½; *Carolina* *f* 14.

[illegible] hoogen betaald; belangrijke partijen nieuwe *Petersburger* zijn tot *f* 12 [illegible] afgegeven. — Tegen 4 November zullen in veiling gebragt worden: 150 vaatjes eerste soort *New-Yorker*, dewelke op *f* 14½ a 14¾ in Entrepôt getaxeerd worden.

VERFWAREN. *Indigo* met eene geregelde vraag voor uitvoer, zijnde daarvan 75 kistjes genomen en heeft men 15 a 20 cs. avans op de laatste veilingsprijs moeten besteeden. — *Cochenille*. 20 kisten *Java* vonden tot volle en iets hoogere dan veilingsprijzen nemers. — Het artikel blijft zeer vast. — *Verfhouten*. 60 ton *Laguna Campeche* werden a *f* 4 van boord te ontvangen, afgedaan, en zijn er zoo nog 40 ton te koop; overigens houden de eigenaren op *f* 4½. *St. Domingo* gaat bij kleine partijen geregeld a *f* 2 7/16 en nog zoo aan de markt. — *Geelhout* zeer vast; men heeft zelfs voor goede kwaliteiten iets hooger moeten aanleggen. *Sapan* goed *Java* hout a *f* 5 a *f* 5½ aan de markt. — *Manilla* stokken *f* 7½ a 8. — *Lima* goede kwaliteit *f* 9½, uitgezocht *f* 11; geschild *St. Martens* *f* 8½ a 9 verkocht. — *Harst*. 80 vaatjes tot vorige prijs verkocht, 400 vaatjes aan de markt a *f* 3. — *Terpentijn-Olij* met *f* [illegible] tweede hand betaald en zeer schaars. — *Quercitron*. In *Philadelphia* *f* 5 betaald en zoo nog te koop — *Zwavel*. 100 ton beste *Secunda*, te Rotterdam met *f* 4 betaald; terwijl 30 ton zeilende op hier a *f* 3⅜ verkocht zijn, waartoe nog meerder te koop is. — *Lood* schaars en niet onder *f* 11 te koop. — *Meekrap* met goede vraag voor uitvoer en bijkans alle soorten en kleuren *f* 1 hooger te noteeren aan de vorige week.

STERKE DRANKEN. *Genever* 100 % eerste soort *f* 20, tweede soort *f* 19½. — *Moutwijn* 91 % *f* 16½ a kontant.

HENNEP. Met weinig kooplust, zoodat er van de in deze week geveilde 949 Bundels *Venetiaansche*, niet meer dan 200 Bundels tot de getaxeerde waarde verkocht zijn geworden.

HUIDEN. In de veiling over 6500 stuks *Buenos-Ayres*, waren de vorderingen der houders zeer hoog, zoodat er slechts 2000 stuks tot ferme prijzen verkocht zijn en de rest opgehouden. — *Oost-Indische* prijshoudend. — *Inlandsche* gedroogde iets meer aangeboden, gezouten prijs vast met eenige handel.

BANCA-TIN is tot *f* 54 bij partij verkocht en wordt nu hooger gehouden.

WAS. *Inlandsch* geel tot *f* 84 a 85 te koop. — *Honig*. *Havana* *f* 14 a 14½; *Inlandsche* *f* 11½ a 12½.

VETWAREN. *Talk*, *Smeer* en *Traan* tot onveranderde prijzen goed te plaatsen. — *Ansjovisch* prijshoudend. — *Rondvisch* *f* 8.

GRAANMARKT.

UTRECHT, 23 Okt. Tarwe *f* 9,75 tot 10,40; dito nieuwe *f* 8,00 a 9,00, dito (raauw-jarige) *f* 10,00 a 11,00; Rogge *f* 7,40 tot *f* 7,90; Garst *f* 5,20 a *f* 5,40; Boekweit *f* 7,25 tot *f* 7,75; Haver *f* 3,30 tot 3,90; Groene Erwten *f* 8,50 tot *f* 12,50; Boter *f* 0,70 tot *f* 0,96, het Ned. ℔; L. Kaas *f* 20 tot *f* 22 de 100 Ned. ponden; Aardappelen *f* 2,50 a 3,10, per Ned. mud.

SCHIEDAM, 22 Okt. Rogge. Hoewel gedurende de laatste dagen weinig in dit artikel omging, bleef hetzelve in het algemeen prijshoudend en werd verkocht: 142/2 ℔ Koersche *f* 200 3/m.; 141/2 ℔ Archangel *f* 183 1/m.; 140/2 ℔ Kunda *f* 204 3/m.; 145/2 ℔ Koersche *f* 206 6/w. Men wil dat heden onder de hand iets lager afgegeven zij.

Gerst meer ter veil zijnde was moeijelijk tot vorige prijzen te plaatsen; als: 133/2 ℔ fijne j. Deens. *f* 180, 181 6/w.; 136/2 ℔ j. Fransche *f* 185 6/w.; 131/2 ℔ Koersche *f* 202 6/w.; 130/2 ℔ Koersche *f* 200 3/m.; 130/2 ℔ n. Libau *f* 200 6/w.; 131/2 ℔ j. dito *f* 200 6/w.

Moutwijn werd van Zaturdag tot Woensdag ad *f* 16 vlug opgeruimd; gisteren alzoo niets meer te koop zijnde, werd de markt op *f* 16½ en heden voor benoodigden tot *f* 17 verhoogd.

Jenever *f* 20.50. Amst. Proef *f* 21.75.

ALKMAAR, 22 Okt. Tarwe *f* 8,50. — Rogge *f* 7,50. — Garst *f* 5,20, Chevalier dito *f* 6,50. — Haver *f* 3,90. — Boonen *f* 6, gele dito *f* 14. — Erwten. Groene *f* 16; Graauwe dito *f* 16,50; Capucijners *f* 13. — Kaas. Kleine *f* 22,25; middelbare dito *f* 25,50; commissie *f* 24,75.

MIDDELBURG, 21 Okt. Tarwe, Puike Zeeuwsche Jarige *f* 9,40 a *f* 9,75; Nieuwe Zeeuwsche naar deugd *f* 7 tot *f* 8,50; puike jarige Walchersche *f* 10 a 10,15; Nieuwe puike *f* 9 a 8,25, mindere *f* 8 a 7,50. — Rogge puike *f* 7,20, iets mindere *f* 7. — Gerst. Puike Winter *f* 5,50; dito Zomer *f* 5,50. — Walch. Witteboonen puike soort *f* 10,60 en *f* 10,75, mindere soort *f* 10,50; Dito Bruineboonen puike soort *f* 11,50 a 11,60 en *f* 11,75 naar deugd; Dito Paardeboonen *f* 5,70 a 5,75. Dito Groene Erwten goede soorten *f* 9,15 a 9,25, mindere *f* 9 en 8,75, groote dito *f* 9,50 a *f* 9,75, afwijkende *f* 9 a 9,10 naar kwaliteit. — Koolzaad; begin Beurs enkele monsters *f* 9,60, later *f* 9,70 a 9,75 pr. Mud. — Raap-Olie *f* 34. Patent-Olie *f* 36. Lijn-Olie *f* 34,50 pr. Vat.

ZWOLLE, 22 Oct. Tarwe *f* 9 a 10. — Rogge *f* 7 a *f* 7,45. — Boekweit *f* 6,00 a 7,00. — Aardappelen *f* 1,40 a *f* 2,50. — Boter per ½ ton *f* 16,00 a *f* 16,50, per Ned. ℔ 70 a 80 cs.

DEVENTER, 22 Okt. Tarwe *f* 9,00 a *f* 10,00. — Rogge *f* 7,10 a 7,40. — Garst *f* 5,00 a 5,50. — Haver *f* 3,30 a *f* 3,75. — Boekweit *f* 6,00 a 6,50. — Boter per ½ ton *f* 12,75 a 16,00.

ANTWERPEN, 22 Okt. *Koffij*. Op onze markt goed gewild. Sedert gisteren zijn gedaan ca. 600 b. Brazil, 800 b. Dom. en 600 b. Java tot zeer stijve prijzen.

Huiden. Sedert de laatstgemelde verkoopen, zijn nog gedaan ca. 2300 gedr. Buenos-Ayres en 3000 gez. Rio-Grande tot ferme prijzen.

Granen. De markt is ferm en sedert ons berigt van gisteren was er weder goede vraag voor Tarwe en Rogge.

Ruwe Suiker. Er zijn verkocht ca. 750 k. blond Havana, per *Ortelius* en 64 id per *Koophandel*, tot verhoogde prijzen.

LONDEN, 21 Okt. *Ruwe Suiker*. Van *Vreemde* zijn 2700 k. blond Havana tot volle prijzen gerealiseerd.

Koffij. Men verkreeg volle prijzen voor Plantage Ceylon. Natieve met weinig vraag, maar de houders hebben vertrouwen en de prijzen souteneeren zich goed. In veiling gingen 375 b. a 47 s. voor goed ord. van de hand.

LIVERPOOL, 21 Okt. (*Per Telegraaf*) *Katoen*. Er zijn verkocht 10,000 b. tot ferme prijzen.

BORDEAUX, 19 Okt. *Voorloop*. De disponible 3/6 is een fr. lager en staat thans genoteerd 112 fr.

RIVIER-VAART.

AMSTERDAM, 23 Okt. in lading naar:

Keulen	E. Haasters, Coln Nº. 10.
„	J. Fais, Minerva.
Duisburg	C. Scholten, Hoffnung.
Manheim	J. J. Arnold, Freundschaft.
Mainz	K. Rair, Jonge Paulina.
Weesel	P. J. Balk, Vrouw Rebekka.
Ludwighaven	P. Hartman, Eleonora.
Frankf. & Coblenz	C. Windolf, Frankfort Nº. 14.
Dusseldorp & Neus	J. Calier, Merkuur.

MANNHEIM, 19 Oct. aangekomen:

A. Grenshauser, van Amsterdam, 13 dagen reis.

KEULEN, 22 Oct. in lading naar:

Amsterdam	Kapt. Holz	Kolln nº. 2.
Rotterdam	„ Kamps	„ „ 29.

Rijnhoogte	ARNHEM 22 Oct.	2 el 26 duim.
	KEULEN 22 „	9 vt. 7 „

LAATSTE BERIGTEN.

PER TELEGRAAF.

Heden heeft de Tweede Kamer de wetten tot verlenging van, en subsidie aan den Rijn-spoorweg met algemeene stemmen aangenomen. De heer Wintgens heeft voorgesteld eene enquête over den toestand der Zeevisscherij.

BOEKAANKONDIGING.

ZESDE EN ZEVENDE AFLEVERING

VAN

VONDELS WERKEN,

uitgegeven door MR J. VAN LENNEP.

Wij hebben meermalen gezegd, dat het een niet onbelangrijk verschijnsel is, Vondel in 1621 of 22 een gedicht te zien vervaardigen, waarin hij den overgang van Godsdienst schijnt vooruit te loopen, dien hij eerst zestien a achttien jaar later voltrok. Wij bedoelen het stuk: *Tot lof van de kuische en Godvruchtige Martelares S^t. Agnes. Ghesang*, door hem vervaardigd, blijkends de laatste regels, voor het *Vrouwelick Cieraet van Sint' Agnes versmaedt* van I. Stalpert van der Wiele, uitgegeven in Den Bosch, bij »Anthoni Scheffer, Gheswooren Boeckdrucker, in de X. Gheboden. Anno 1622; uitgegeven derhalve in de zoogenaamde Spaansche Nederlanden, en goedgekeurd door den *censor librorum* der gewezene Aartshertoginne, de voortreffelijke Isabella, om »tot profijt der zielen gedruckt ende gelesen te worden." Van dit stuk, met Vondels gewone initialen I. V. V. onderteekend, luidt het slot aldus:

Heer IESVS geeftse kracht altijd,
Die u geheel zijn toegewijd.
GEEFT DAT SY OP DIT VOORBEELD (van St Agnes) merken,
En wilt haer heilig opset stercken.
En gij (O Agnes!), die leeft by God verhoogt,
HOE VEEL GY MET GEBEEN VERMOOGT,
VERWERFTSE SEGEN EN GENADE
En komtse met uw gunst te stade.
Maer hem by naem (Stalpert), die met dit dicht
Zijn Duitsche Wereld heeft gesticht;
Op dat hem VOOR DIT ZOETE SCHRIJVE
Een EEUWIG LOON ten Hemel blijve.
Want ander loon (nae dat ick raem)
En wil hy niet — om dat zijn naem
Alhier, OP HOOP VAN MEERDER ZEGEN,
Zoo ganschelickken is verzwegen.

Het werkjen was namelijk anonyem uitgegeven. Nu komt het ons voor, dat moeyelijk in zoo weinige vaersregels de belijdenis duidelijker kon uitgebracht worden: 1º van de voortreflijkheid der gedachtenis onzer Heiligen, tot aansporing van de kinderen der nog strijdende Kerk; 2º van de kracht der voorbede van de Heiligen en van hunne gemeenschap met de zielen in dit leven; 3º van het loon dat den goeden werken ten deel zal vallen. Den vromen en begaafden Stalpert van der Wiele zal men eerlang nader leeren kennen uit eene levensschets, die in den *Volks-Almanak voor Nederlandsche Katholieken* zal voorkomen. Het gedicht bewijst, dat Vondel met den Delftandschen Aartspriester (want deze was Stalperts bediening) bekend, wellicht bevriend was. Ook door Anna Roemers werd Stalpert gekend en hooggeschat. Kan deze betrekking ook eenig licht op de altijd nog niet onderzochte geschiedenis van Vondels terug-keer tot de Kerk werpen?

Wij meenen niet, dat met eenigen zweem van grond het aangehaald gedicht aan Vondel betwist kan worden. Ware 't niet van hem — 't zou alweêr op een puikdichter te meer in de eerste helft der XVIIe Eeuw wijzen; maar wij meenen onze bevoegdheid niet te overschrijden, met te verklaren, dat, van de tot heden bekende dichters uit de XVIIe Eeuw, niemand dat vaers heeft kunnen maken dan Vondel. Zeker I. V. V., Vondels initialen, vallen licht onder eenig gedicht te zetten — maar niet zoo licht, neen, ondenkbaar is 't in ons oog, Vondels trant zoo volmaakt na te bootsen als hier 't geval had moeten zijn. Zelfs de gebreken zijn Vondels. Wie, in Nederland, behalven Vondel, schreef omstreeks 1622 regels als deze:

„Dat Room der Heiligen gebeent
Bewaert (*voor bewaer*) meer luisters, haer verleent (*verleen*).
Als soo veel Koninglijcke graven,
En tomben van gekroonde slaven;
Naest andre daerse moed op draegt,
De grafste (*grafstede*) van de kuische Maegd:
Agnes oyt was (*was steeds*) de vreugd en 't wenschen
Van yverende Christen menschen."

Een koeplet verder gebruikt de dichter 't lage woord *kaers*, maar, gelijk wij in Vondel gewoon zijn, hij verheft het door een edelen synonyem er onmiddelijk naast te stellen:

„Vermids dees groote Martelaers
Verstrekte Christus Kercke een kaers
En heldre Fakkel...."

Is dat Vondel niet? — Verder:

„Jeugd, schoonheid, adel munten uit,
En bloejen in een selve spruit;
En als dees worst'len met malkander
Verwint Godvruchtigheid al d'ander,
Want, enz.

Indien de twee laatste regels niet van Vondel zijn, dan is ons *Stadhuis* niet van Jacob van Campen, en de *Schuttersmaaltijd* niet van Van der Helst.

„Indien ick slechts standvastich hier
Bewaer het Godlijck suyver vier,
Nocht wulps mijn reinigheid laet schaken
En *dien Hem* met gebeên en waken
Ghesteenten van veel klaerder schijn", enz.

Dat »dien hem" (van welke omzetting vele voorbeel-

den in het vaers te vinden zijn) en verder het doorloopen van den zin zijn Vondelianismen. Agnes op den brandstapel:

> Maer onverschrockken van gemoed
> Sy in het midden vande gloed
> Geen hair versengt door Gods ontfarmen;
> *En van molkandren strekt haer armen.*
> De Rechter moê van 't lang vertrek
> Des doods, verwijst haer teere nek.
> *Sy sterft eer danse smert kan voelen.*

Is dat Vondel, of niet?

> *De siel vertrekt na hooger stoelen;*
> *En langs een wit en suyver pad*
> Geswint sy reist na 's Heeren stad,
> En siet de maen beneen haer voeten....

Vondel *pur-sang* — of wij hebben nooit een vaers van hem gelezen

> Als d' Englen vrolijck haer ontmoeten,
> Die haer geleien onbesurgt,
> En woren hooch in 's Hemels burgt:
> Daer sy bevrijt van ongelucken
> Een dobbel Kroon haer pruick laet drucken"

Den volgt er eene toespraak aan Agnes, en de dichter getuigt:

> „*Met vreugd wy* JAER OP JAER *gedenkken*
> Aen uwen strijd hier uytgestreen...
> ...
> Uw leerlike gedachtenis
> De Kerke een lieflijk Wierook is.

Dit riekt weder zeer katholiesch. Toch is het stuk van Vondel: Ziehier:

> Ter dood gy stapte met meer moeds
> Als Bruit oit na haer bruilofts koets,
> *Het schreiter al; gy uitgesondert.*

Wat zegt gij? — O, gij roept met den onsterflijken Zanger, hem herkennend, reeds uit: »Ja, ja

> „mijn Hector was voor dezen
> Dusdaenigh van gelaet, van opzicht en van wezen,
> Dusdaenigh ook van tredt"

Het behoeft geene melding, dat wij de opname van bedoeld gedicht, dat in de vroegere uitgaven van Vondels werken ontbreekt, in die van den Heer van Lennep ten zekerste verwachten; ten zij men onze letterkunde van 1622 wete te verrijken met een dichter, eens geestes en eener forme rijk, welke die van Vondel op een haar nabijkomen.

Enkele losse aanmerkingen ons, in 't bijzonder, uit de lezing der aanteekeningen bijgebleven, deelen wij hier ten slotte mede, en onderwerpen ze aan des geleerden en smaakrijken bearbeiders oordeel.

Bl. 387 wordt het woord *smalen* verklaard, door ons tegenwoordig *smalen* zoo goed mogelijk in den zin te wringen. Ondertusschen beteekent *smalen* ook blinken, of glimmen, dat hier beter uitkomt; als blijkt uit het schoone liedeken bij Willems (*Oude Vl. L.* bl. 425.)

> „Maene, sterren, nachtplaneten, enz.
> In het midden van uw smaelen,"

Blijkbaar heeft ook Willems het woord echter niet begrepen (dat met ons oude *smuylen* — Kil. i. v. — *smuylen*, Eng. *smile*, stamgemeenschap schijnt te hebben); want in plaats van achter *smaelen*, zet hij verkeerdelijk een komma achter den volgenden regel.

Ter zelfde bladzij, komt ons v. 12 niet juist verklaard voor. De Hr van Lennep zegt: »*wy* moest *ons* zijn: 't is hetzelfde *ons*, dat in v. 13 herhaald wordt." Bij nader inzien, zal de Heer van Lennep echter in »*wy* zwaer gejockt" een *nominativus absolutus* herkennen en — erkennen. De berisping vervalt dus. Reeds op bl. 386 had Vondel geen veeg verdiend om dat bij *de Koningen* (en niet alleen *der Koningen Koning*) *'s weerelds Koningen* noemt: de aardsche Koningen zijn immers ongetwijfeld 's waerelds Koningen; 's Hemels Koningen zijn zij althans niet.

Dit hadden wij gehoopt van den Heer van Lennep niet te zullen beleven, dat hij (bladz. 392) den dativus van het vrouwelijk meervoud opgeeft *der* te zijn. Dat is verschrikkelijk. Weiland zoû alleen reeds de versmading, die hem van vele onbevoegden ten deel valt, eenigermate verdienen, om dat afzichtelijke *der*. Men zoû in staat wezen, al de zoo keurig (schoon niet altijd even duidelijk gestelde) stukken van Potgieter, met de pen in de hand, te gaan herlezen, om er, met en benevens het gruwelijke *ter nood* (voor *ter nauwer nood*) dat akelige *der* (*in ablat. plur. fæm. gen.*) in te schrappen. Dat men stellig *den* moet schrijven in den 3e naamval des meervouds voor de drie geslachten, zie men 1° uit het allerbelangrijkst boekjen van onzen geachten vriend, den Hr Delecourt, getiteld: *De verbuigingen der oud-, middel- en niew-Nederduitsche sprake*; 2° uit een opstel in De Jagers *Archief*, Dl II, bl. 203; 3° uit Brills *Spraakleer*. Wij smeeken en bidden onze *beaux-esprits* en bellettristen, toch het drie maal versoeid *der vrouwen* (in het meervoud!) ter zijde te zetten. Het echt nederlandsche *der* VROUWEN (*sic*) = *der vrouw* (beter zelfs) beteekent in het Fransch *de la* of *à la dame* of *femme*; *den vrouwen* alleen geeft *aux dames* zonder omslag te-rug.

Waarom wordt, bladz. 397, »Neptunus ziedy", *Neptunus ziet gij*, verklaard door de omzetting: »gy ziet Neptunus"?

Op bl. 398 wordt »eenparigh" verkeerd verklaard; 't beteekent *gestadig*. De komma dient dan ook te staan achter »d'ander."

Op bl. 419 behoorde de Hr van Lennep geen goed gespeld woord door een minder goed gespeld te verklaren. »*Eysselijcken* voor *Ysselijk*" — staat er. *Eiselijk* is intusschen de ware spelling. 't Is de *ei* van *zeil* (saamgetrokken uit *ege* — zie Huydecopers *Proeve*); 't is de *s* van *wasem* en *dwaselijk* en *verrijsenis*. »*Korts*: »kortelings zeggen wij thands", verklaart de Hr van Lennep — het wil immers niet zeggen, dat het krachtig en den dichter bijzonder dienstig *korts* daarmeê voor goed uitgespannen is? Wij hopen neen, en met grond — zie bl. 650 en 672.

Bl. 421. *Tooghen* = toonen, had er dienen te staan; niet »Tooghen: voor toonen". Men zou denken, dat *toogen* minder goed Neêrl. ware.

Op bl. 423 staat »voorghewend" gants niet om 't rijm, gelijk de H. van Lennep Vondele *voorwendt*. Het woord beteekent hier *tegenwerpen*.

Bl. 427. *Tempeel* is niet alleen *storm*, maar ook *onweêres* anders had Vondel hier een (en nog wel dwaas) pleonasme geschreven.

Bl. 401. Wij zien niet, waarom *kreng* hier niet eenvoudig een zoodanig dier beteekent, dat, op weinig na, een *kreng*, een »dood dier" is, gelijk men het woord kadaver en scherminkel en geraamte op levende wezens toepast.

Op bl. 643 staat »*ontmoeten*, voor »ontmoette," als meermalen, om 't rijm;" maar onmiddelijk volgt (in 't enkelv.) *vraeghden*, en niet om 't rijm.

Op bl. 650 had misschien, naast *Beeldenaer*, aangeteekend mogen worden, dat de zelfde regel de letterlijke vertaling van *illustreeren* door »verlichten" aanbiedt, gelijk men werkelijk in Vlaenderen schrijft.

Bl. 663. Met groot genoegen lazen wij den wenk omtrent *Hooften* en *Noord brabanters* — twee van de onaangenaamste barbarismen, die ooit uit letterdienst geboren zijn, ofschoon onze ouden wel *Brabantren* schreven.

Bl. 664. *Voorborgh* had de Heer van Lennep uit de Christelijke oudheid en overlevering behooren te verklaren, en er niet den »kuil by den Styx toe behoeven te betrekken. Maar velen hebben, sedert de XVIe Eeuw, zoo *brusquement* alle verkeer met de Christelijke Historie en Archæologie afgebroken, dat zij vreemdelingen in hun eigen dampkring geworden zijn, en een Amsterdammer soms beter weet, waarom Merkurius een stok met slangen dan St Nikolaas somtijds een anker bij zich heeft.

Bl 671 wordt Bilderdijks gezach aangehaald, om aan te toonen, dat oorspronkelijk alle in *st* uitgaande woorden vrouwelijk waren. Dergelijke hypotheezen van den grooten man, welke gebouwd zijn op een vernuftig ontworpen, maar niet genoegzaam *historiesch* gegrondvest stelsel, behooren die wel door geleerden van naam herhaald te worden?

Hulde, op bl. 676, is wellicht beter te vertalen door *genegenheid*.

Bl. 688. Men mag twijfelen of *gar* (HD,) hetzelfde is met ons *te gaâr*. De eerste beteekenis van het woord in het M. Hoogd., is *geheel*. Hier schijnt *gaer gestouwd* met *te gader* te beteekenen. *Gestouwt* heeft, zoowel als *gepropt*, de volkomen beteekenis van ons tegenwoordig *saamgestouwd* en *volgepropt*.

Op bl. 689 wordt ons de keus gegeven tusschen *pijler* en *pilaar*, *outer* en *altaar*. *Aar* kan niet zonder nadruk uitgesproken worden, en zoo wordt de eerste lettergreep van *pilaar* kort of onbetoond. Maar *dienaar* en *leeraar* dan? — De traditioneele uitspraak, bij de oude Amst. Katholieken althands, is steeds *outaar* of *autaar*.

Eene typografische aanmerking:

Bladz. 695. Waarom zijn in den oorspronkelijken druk de eerste regels der koepletten ingesneden? Om dat er geen interlinie tusschen de 4e en 1e staat, en die insnijding de koepletten uit elkaâr houdt. Maar nu is er wit tusschen de koepletten: nu verviel de reden der insnijding, en met deze had de insnijding-zelve behooren te vervallen — zoo zij de kortheid der regels niet aan te duiden kreeg, gelijk bijv. op Bl. 703 en volg.

Eindelijk kan nog meêgedeeld worden, dat Mr. Joan Vechters of Victorijn, van wien de Hr van Lennep (bl. 656) getuigt, dat hij weinig te zeggen weet, tot die Katholieken behoorde, welke, ten spijt hunner geringe vooruitzichten in het Nederlandsch Gemeenebest (!), ten spijt der redenen, die vele geloofsgenooten naar elders de wijk hadden doen nemen, eener geleerde opvoeding deelachtig werden; welke opvoeding Vechters tot een aanbidder der Klassieke Kunst en Historie, maar niet tot een groot poëet maakte.

De Heer van Lennep houde ons de boven medegedeelde aanmerkingen ten goede; hij weet, dat zij uit zuivere kunstliefde voortkomen, en wij hem in deze en volgende even grootsche ondernemingen den meesten voorspoed blijven toewenschen. *Nil nisi per Christum.*

NB. In het vorig nommer staat, Blz. IV, kol. 1 reg. 6: „schitigen." — lees: „geestigen."

Te Amsterdam bij C. L. VAN LANGENHUYSEN, Drukker en Uitgever.